

E-ISSN: 2667-5897	https://dergipark.org.tr/pub/sayod	Paper Type: Review Paper, Makale Türü: Derleme
Sayı:1, Nisan 2021	Issue:1, April 2021	Received Date / Geliş Tarihi: 26/03/2021 Accepted Date / Kabul Tarihi: 28/03/2021

TÜRK TOPLUMUNDA KADININ STATÜSÜNE GENEL BİR BAKIŞ

AN OVERVIEW OF THE STATUS OF WOMEN IN TURKISH SOCIETY

Atıf/ to Cite (APA): Yavuz, K. ve Ertem, A.(2021). Türk Toplumunda Kadının Statüsüne Genel Bir Bakış, Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, (1), 69-82

Kübra YAVUZ¹
Aksa ERTEM²

DOI: <https://doi.org/10.35344/japss.786353>

ÖZ

Toplumun sağlam temeller üzerinde inşa edilmesinde ve sağlıklı gelişim göstermesinde kadın önemli bir değere sahiptir. Bütün toplumların kendine özgü inançları, tarihleri, kültürel değerleri, sosyal ve siyasal hayatları bulunmakta olup bu toplumların cinsiyet ve kadın algısı da kendine özgü değerler içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreç içerisinde kadın toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde dünya genelinde var olan toplumların hepsinde ayrımcılığa ve şiddetin her türlüüne maruz kalarak ikinci sınıf insan olarak nitelendirilmiştir. Dünyada son yıllarda meydana gelen siyasal, ekonomik, sosyal ve teknolojik ilerlemeler sayesinde kadının toplumdaki konumunun tartışılmaya başlanması ile birlikte bu konudaki olumsuzlukların giderilmesi için kadınlar hak mücadelesi vermeye başlamışlardır. Bu mücadeleler ile birlikte toplumlar içerisinde kadınların konumu ve bu toplumların kadınlara bakış açısında olumlu yönde değişimler görülmeye başlanmıştır.

Bu çalışmada kronolojik bir tarihsel süreç içerisinde geçmişten günümüze Türk toplumunda kadın algısı, kadının toplumsal hayattaki rolü ve konumu açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışma bu konu ile ilgili, sosyoloji, tarih, hukuk ve uluslararası ilişkiler kapsamında yazılmış kaynakların incelenmesi sonucunda yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Toplumunu, Kadın Hakları, Kadının Konumu.

ABSTRACT

It has an important value in building solid foundations and healthy development of the society. All societies have their own beliefs, dates, news reports, social and political lives, and the gender and women's perception of these societies have emerged in different ways. The historical solution was evaluated differently by female gender. In all societies around the world, they were exposed to discrimination and all kinds of violence and they were described as second class people. With the discussion of the position of the information included in the world's political, economic, social and technological advances in the world in the society where it is located, problems continue to eliminate the negativities in this issue. With these struggles, societies have begun to be seen from the point of view that is conveyed and the point of view of these societies towards women.

This study will try to explain the perception of women in Turkish society from a chronological history to the present, the role and sign of women in life. The study has been conducted inside the sources that have been examined on this topic, sociology, history, law and international relations.

Keywords: Turkish Society, Women's Rights, Women's Position.

¹ Öğr. Gör. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, SHMYO, kubra_yvz_03@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>

² Öğr. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, SHMYO, aksaertem@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2070-6292>

1. GİRİŐ

Bireylerin biz özdeşimi ötekine karşı koruma geliştirmektedir. Tarihsel süreç içerisinde kadının rolü kültürden kültüre çeşitlilik göstermiş olsa da tarihte kadının erkeklerden daha güçlü olduğu toplum var olmamıştır. Erkek rollerine genellikle daha fazla önem yüklenmektedir ve erkeklerin rollerinin ödülleri daha büyüktür. Hemen hemen her kültürde ev işleri ve çocuk yetiştirme konularında öncelikli sorumluluk kadınlara aittir, geleneksel olarak erkekler ise ailenin refahını sağlamak ve eve ekmek getirmekle yükümlüdürler (Giddens, 2008: 514).

Kadın geçmişten günümüze hep tartışılan araştırılan konulardan biridir. Çünkü kadın gerek Türkiye’de gerekse dünyada tarih boyunca toplumsal ayrımcılığa, hor görülmeye ve şiddete maruz kalmıştır. Kadının toplumsal yaşamda varlığı ve hak elde etme mücadelesi 19. yüzyılın sonlarında elde edilen kazanımlar olarak ortaya çıkmış olsa da Türk toplumunda ve tarihinde kadının rolü ve önemi daima ön plandadır (Özel Özcan ve Erden Kaya, 2017: 178). Tarih boyunca Türklere bakıldığında sadece sosyal yaşamda değil siyasi yaşamda da kadın etkin rol oynamaktadır. Bu rolü kültüre, toplum yapıya, dine ve zamana göre değişiklikler göstermektedir (Acar, 2019: 396).

Günümüzdeki kadını; işlevlerini, toplumdaki yerini, kazandığı hakları anlamak için önce geçmişi, geçmişteki kadını bilmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de Cumhuriyet döneminde kadını daha iyi anlayabilmek, geçirdiği değişiklikleri daha iyi görebilmek için kadının geçmişteki konumlarına bakmamız gerekir. Bunun içinde eski ve İslami dönemdeki Türklere bakmamız yararlı olacaktır. Bu çalışma da Türk kadınının eski Türklerden günümüze kadar değişen toplumsal konumu, hakları ele alınmaya çalışılmıştır.

2. ESKİ TÜRKLERDE KADIN

Mitolojik Çağda, Türk’ün “kadın anlayışı” pek zarif ve bugünün yaşayan birçok toplumdaki çok daha ileridedir (Göksel, 1993: 105). Türk toplumunun aile yapısı tarihsel düzlemde incelendiğinde karşımıza çıkan sonuç eski Türk toplumlarında kadının erkeğe karşı konumunun ve toplum içerisindeki statüsünün diğer toplumlara göre iyi bir yerde olduğudur (Aksoy, 2017: 8).

M.Ö. 4000 yıl öncesine kadar Türklere ait bilgilere ulaşılmıştır. Edinilen köklü bilgilerde ise kadının temel özelliklerinin “analık” ve “kahramanlık” olduğu bilinmektedir. Bunun yanında kadın ata binmekte, silah kullanmakta, savaşabilme yeteneğine sahip olarak değerlendirilmektedir (Savcı’dan akt. Sağ, 2001: 12). Ayrıca tarihi kaynaklarda Türklerin kutsal, çok kıymet taşıyan haklarına “Ana hakkı” dediklerini ve bu haklarını “Tanrı hakkı” ile eşit tuttukları ifade dilmektedir (Göksel, 1993: 107).

Oğuz Kaan Destanı kadına çok yer verir. Orhun Yazıtlarında ise Göktürklerin tekrardan “millet” teşekkül edişinde Bozkurt Asena’nın hizmeti hep anılıyor. Bilge Kaan’ın anası, devletin kuruluşuna etken olan insandır (Göksel, 1993: 105). Ziya Gökalp, eski Türkleri hem feminist hem de demokrat şeklinde tanımlar. Eski Türklerde tek eşliliğin yaygın olduğunu ve çekirdek ailenin özelliklerini gösterdiğini ileri sürmektedir (Günindi Ersöz, 2016: 62). Gökalp eski Türkleri feminist olarak tanımlamasını iki neden ile açıklar. Bu nedenlerden ilki o toplumlarda demokrasinin olması ikincisi ise Türklerde o dönemde var olan dini inancın Şamanizm olmasıdır. Çünkü Şamanizm kadında var olan kutsal güce dayanmaktadır (Kışlalı, 2010: 179).

Orhun Kitabelerinde Türk toplumunun başına hakanın karısının kocasıyla beraber indiği anlatılmaktadır. Ayrıca Türk hükümdarlar, yabancı elçileri kabul ettiğinde resmi olarak kabule eşler de katılmaktadır. Kadın aile içinde erkekle eşit haklara sahiptir (Konan, 2011: 161).

Türk toplumlarında devlet yönetimi “karı-koca” veya “hatun-hakan” ekiplerinin ortak sorumluluğunda yürütölmektedir. Hatta yasa görevindeki “emirname”ler her ikisi tarafından imzalanmaz ise yürürlüğe konulmamaktadır. Ayrıca tarih de “devlet başkanlığı ” yapan ilk kadınlar da Türklerde görölmektedir (Sağ, 2001: 13).

Eski Türk toplumlarında kadın evin sahibidir ve kadına saygı göstermek bir zorunluluktur. Çünkü kadın evin temeli olarak görölmektedir. Ayrıca kadının yalnız evde değil dışarda da eşinin yardımcısı olduğu ifade edilmektedir (Aksoy, 2017: 10). Ailede iş bölümü cinsiyet ve yaş temelli şekillenmektedir ve baba erkek çocuğunu, anne ise kız çocuğunu yetiştirme görevini üstlenmektedir (Can, 2013: 227-228). Bunun yanında aile de kadının görevleri ailenin mali işleriyle ilgilenilme, keçe çorap örme, çadırın kurulması, hayvanların bakımı süt sağma, peynir ve tereyağı yapma ve elbise dikme şeklinde ifade edilmektedir (Donuk, 1980-81: 166). Ayrıca Türk toplumlarında evlilik bağı anne-baba ile olan bağdan çok daha kuvvetlidir ve evlilik bireysel bir olay olarak görölmemekle birlikte aileler ve taraflar arasında sosyal bir hadise olarak görölmektedir. Bunun yanında Türkler de çok eşlilik yaygın olmamakla birlikte bilinmeyen bir şey değildir (Ögel 1988’den aktaran, Canatan, 2013: 101-103).

Eski Türklerde aile hayatına baktığımızda miras babadan oğula geçmekte fakat ailenin oğlan çocuğu olmadığında ise kız çocuğuna geçmektedir. Evliliklerde oğlan tarafı kız tarafına “kalın” adı verilen para ve mal verilmektedir. Evliliklerde boşanma söz konusu olduğunda erkek suçlu ise “kalın” kadında kalır, kadın suçlu olduğunda ise “kalın” erkeğe iade edilirdi (Kurnaz, 1991: XI-XII). Kızlar evlendiklerinde kendi ailesiyle bağlarını koparmakta, evlendiği eşinin ailesinin mensubu olmaktadır. Kızın mirası çeyizdir ve çeyiz kız ailesi için onur meselesidir (Ögel 1988’den aktaran, Canatan, 2013: 101-103).

Genel olarak eski Türklerle bakıldığında kadınların özel alanla sınırlandırılmadığı, toplumsal alanda da aktif rol oynadığı görölmektedir (Günindi Ersöz, 2016: 63).

3. İSLAMİYET SONRASI TÜRK KADINI

Türklerin İslamiyet’e girişleri Talas Savaşı’ndan sonra olmuştur. İslamiyet’in kabulünden sonra Türk kadınları siyasi ve sosyal faaliyetlere erkeklerle beraber katılmış, topraklar üzerinde hak sahibi olmuş ve malları üzerinde tasarruf etmişlerdir (Acar, 2019: 400).

Dede Korkut Hikâyeleri Türklerdeki kadın konusunda önemli bir eserdir. Dede Korkut Hikâyelerinde kadının hem aile içindeki yeri, güzelliği, namusu hem de kahramanlıkları gibi birçok konulara değinilmiştir (Arat, 1980, s. 51). Bu hikâyelerde genç kızların evlenecekleri erkek adaylarıyla güreş tutmaları, at binme ve ok atma yarışları yaptıkları, toplumda kadının etkinliklerini gösteren enteresan örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Halk kahramanları, kadınlarıyla iletişime geçerken, aşk ve saygılarını dile getiren sözlerle hitap etmekte, birbirlerine sinirlendiklerinde ise acı ve sert sözlerle de iletişime geçmektedirler (Kurt, 2013: 339).

Türk toplumlarında İslamiyet’i ilk kabul edenler 926 yılında Karahanlılar ve Hakaniler olmuşlardır. Ardından Selçuklu Türkleri 990-1000 yılları arasında İslamiyet’i seçen Türk devletleri olarak ifade edilmektedir (Kışlalı, 2010: 181). Selçuklu Devletinde kadınlar, toplumsal hayatın eksiksiz olarak her alanında görölmekle, erkekler ile birlikte sefere çıkıp

mücadeleye katılanlarının olduğu bilinmektedir (Kurt, 2013: 340). Hem Harzemşahlar ve hem de Selçuklular Dönemi'nde terkenler yani hükümdar eşleri gerek siyasi gerek askeri faaliyetlerde etkili rol oynamaktaydılar (Peker, 2017:160).

Selçuklu Devleti'nde günümüzde kadın haklarında gerilemenin bir belirtisi olarak yorumlanan ve kökleri muhtemelen İslam öncesine uzanan “kalın” (Anadolu'da başlık) geleneği vardır. Evliliklerin gerçekleşmesi, erkek tarafından evlenecek kızın ailesine sıklıkla da babasına verilmesi gereken ve miktarı büyük meblağlara ulaşan “kalın” verilmesi şartlarına bağlıydı. Bu gelenek, günümüz Orta Asya Türkmenlerinde de hala canlı bir şekilde uygulanmaktadır (Kurt, 2013: 340).

Selçukluların Anadolu'ya 10. yüzyılda göç edişlerine kadar, bu sürede İslâmiyet yayılım göstermiş Türk kadını toplumsal hayatta aktifliğini korumuştur. “Harem” henüz ortaya çıkmamakta kadınlar eve kapatılmamakta ve günlük hayatta erkeklerle birlikte yaşamlarını sürdürmektedirler. 300 yıl kadar süren Selçuklu egemenliği boyunca kadının sosyal yaşamı değişikliğe uğramakta kadınlar adına medreseler, hastaneler ve vakıflar inşa edilmektedir (Aksoy, 2017: 16). 1206 yılında adına Kayseri'de kurulan Tıp Fakültesi Gevher Nesibe Şifahanesi, 1271 yılında İran'ın Kirman şehrinde Kutlu Türkan Hastanesi, 15. yüzyıl da Divriğ'de Turan Melek Hatun Kütüphanesinin kurulması gibi...Bu dönemde Türk kadınlarında kaç-göç görülmemektedir, kadınlar erkek konuklarını kabul eder, ağırlar ve ikramda bulunurlardı. Erkekler Hristiyan kadınla evlenebilir, ancak İslam'ı kabul etmesi için kadın zorlanamaz. İnanç hürriyeti vardır. Arap seyyah ve yazarı İbni Batuta'nın ünlü seyahatnamesi de İslam Türk kadınının sosyal hayatına hayranlık ifadeleriyle doludur (Göksel, 1993: 128-129).

Osmanlı Devleti kuruluş aşamalarında Orta Asya toplumlarındaki kadın-erkek eşitliğine dayanan geleneklerini çoğunlukla korumaktaydılar. Harem kurulmamıştı ve kadınların yüzleri örtülü değildi (Kışlalı, 2010: 182). Orhan Gazi Kuruluş Dönemi padişahlarındandır ve eşi Orta Asya Hatunları gibi üstün bir konumdadır (Göksel, 1992, s.130). 18. Asırda Türkiye'ye gelen Lady E. Craven ve Lady M. W. Montagu, Avrupa'da yaşayan kadınlara göre Türk kadınlarının daha özgür bir ortamda yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ubcini de Batılı toplumların Türk kadınları hakkındaki ön yargılarına değinerek; “*Bu peşin hükümler Doğu üzerinde uydurulmuş masallar; yapılmış iftiralar arasında sayılmalı ve artık bu uydurmalara bir son verilmelidir.*” çağrısını yapmaktadır (Kurt, 2013: 341).

Kadınlarda örtünme ancak Fatih Sultan Mehmet döneminden sonra, özellikle Osmanlı Devleti'nin Bizans ile ilişki içine girmesinin etkisiyle başlamıştır. Birden fazla kadın ile nikâh kıymak, harem kültürünün oluşumu vb. uygulamalar daha çok saray ahalisi ve bu çevreye yakın kimseler tarafından başlatılmıştır (Kışlalı, 2010: 182). İslam ahlakının yanlış yorumlanmasıyla birlikte Türklerde iki gelenek toplumsal hayatta kadının erkeği geriden takip etmeye başlamasına neden olmuştur. Bu geleneklerden biri birden fazla kadınla evliliğin meşrutiyeti diğeri ise kadının evde inzivaya çekilmesidir. Hâlbuki Türklerin bu gelenekleri, İran ve Arap kültürlerinden etkilenmeleri neticesinde uygulamaya başladıkları ifade edilen bir durumdur (Bingöl, 2014: 111).

Osmanlı hanedan ailesi incelendiğinde; büyük ataerkil geniş aile şeklinde tanımlanmaktadır. Osmanlı ailesinde çok eşli evlilik toplumsal bir saygınlık ve zenginlik göstergesi olmuştur. Osmanlı toplumunu oluşturan ailelerin göze çarpan özelliklerinden birisi de kız çocuklarının

eğitimine verdikleri değerdir. İlerleyen zamanlarda Osmanlı'daki kadın öncüler de bu okumuş kesimden çıkmıştır (Ortaylı, 2001: 54-55).

Osmanlı Devleti'nin fetihler ile büyümesi ve farklı toplumlar ile etkileşime geçmesi sonucunda kadınlar toplumsal yaşantının dışına itilmiş ve hareme kapatılmıştır. Bu yaşanan toplumsal değişimin nedeninin özellikle İstanbul'un alınmasından sonra Bizans'ın köleci devlet yapısının etkilerinden kaynaklandığı düşünölmektedir (Çağlar: 1992, 49). Bu süreç ile birlikte Osmanlı Devleti'nde erkeğin ve kadının dünyaları farklılaşmıştır, kadınlar erkeklere göre daha özel, erkekler ise daha özgür olarak yaşamlarını sürdürmüştür. Bu ayrımların yaşanmasıyla birlikte kısıtlamalar artmış ve kadının sosyal hayatı, giyim tarzı, aile hayatı ve eğlenme şekilleri değişmiştir (Acar, 2019: 403).

Kadınlar zaman içerisinde bilim ve sanat alanındaki gelişmelerden ve yeniliklerden uzaklaştırılmış, kadınların sosyal yaşamdaki hakları sınırlandırılmıştır. Bu değişimler sonucunda da genellikle kadın evi ve tarlası arasında hayatını idame ettirmek zorunda kalmıştır. Var olan bu durum sosyolojik, tarihsel ve ekonomik sebepler ile açıklanabilmektedir. Dönemin şartları ve konjonktür göz önünde bulundurulduğunda kültür ve medeniyetin, devletlerin yükselme, gerileme ve çöküş devirlerinde aynı dinamizm ile devam etmediği göze çarpmaktadır (Aksoy, 2017: 16).

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı imparatorluğunda eğitim anlayışı değişimler göstermiş, akli ve pozitif bilimlerin medreselerde öğretilmesi gittikçe azalmaya başlamış bu durum sosyal, siyasi ve dinî hayatı etkilemiştir. Böylece kadın haklarında gerilemeler başlamıştır. Kadınlar aile hayatlarında değerli olarak görölseler de sosyal hayatta ikinci plana atılmışlardır. Kadınların evlenirken eşini kendi seçme veya her hangi bir olumsuzlukta boşanma ile ilgili olan hakları o dönemlerde gerilemeye uğramıştır, aile reisliği kavramı artık ailede tek karar veren mercii olarak erkeklere verilmiştir. Kadınların hayatı bir nevi erkeğin izin verdiği sınırlar içinde hapsolmüştür. Ayrıca kız çocukları ve kadınlar mirastan daha az pay almaya başlamıştır (Erbay, 2019: 13).

İslam aile kurumunu toplumun temel taşı olarak kabul eder. İslam aile sistemine katılan Osmanlı ailesi, askeri zümre içinde büyük aileyken, geniş halk kesimlerinden meydana gelen reaya zümresinde genişletilmiş çekirdek aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle çocuk sayısı iki olduğu için aile kişi sayısı dört veya beş civarında görölmektedir. Bu aileye genellikle kimsesiz çocuklar, büyük anne ve babalar da eklenebilir (Tabakoğlu, 2017: 34).

Çok eşli evliliğin serbest olmasına karşın fiilen tek eşli evlilik yaygındır. Arşiv ve seyahatname kaynakları birden çok eşle yapılan evliliklerin çok yaygın olmadığı görölmektedir. Klasik dönem de özellikle "tereke defterleri" üzerinde yapılan araştırmalara göre birden fazla evlilik oranları % 5-12 arasındadır. Ayrıca çok eşle evlilik şehirlerde köylere oranla daha fazla görölmekteydi. Bunun haricinde tüm toplumlarda rastlanılan çok eşli evliliğin asıl sebebi çocuk, özellikle erkek çocuk sahibi olmak olduğu söylenebilir (Tabakoğlu, 2017: 34).

Tanzimat'a kadar kadınların kılık kıyafetleri ve sokağa çıkma günleri fermanlarla belirlenmektedir. Bunun yanı sıra Osmanlı Devleti'nde kadının aile çevresi dışında bir eğitim alamadığı gibi bir mesleğe sahip olamadığı bu tahsilin ancak dini konularda bilgi sahibi olmaktan başka bir anlam ifade etmediği bilinmektedir (Aksoy, 2017: 17).

Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı kadınlarının hak arama mücadelesi başlamıştır (Günindi Ersöz, 2016: 63). Tanzimat'ın getirdiği yenilik zihniyeti sayesinde Tanzimat Fermanı'nda kadınlarla ilgili yeni düzenlemeler olmasa da bütün memleket işlerinde olduğu gibi kadınları ilgilendiren konularda da değişimler görölmeye başlanmıştır (Bingöl, 2014: 111). Bu noktada eğitimde ki ilerlemeler göze çarpmaktadır. 1858 yılında kızların ilk ve ortaokullara girmesine izin verilmiştir (Kıslalı, 2010: 182). Meslek okulu bağlamında 1842 yılına Askeri Tıbbiye'ye okuluna bağlı olarak ilk kez "Ebe Okulu" açılmıştır. 1869 yılında İnas Sanayi Mektebi (Kız Sanat Okulu) ve 1870 yılında Darümuallimat (Kız Öğretmen Okulu) açıldı. Böylelikle Türk kadınlarının ev dışında okullarda yetiştirildiği ilk meslekler Ebelik ve Öğretmenlik olmuştur (Sağ, 2001: 16). Kız çocukları için ilk rüştiyelerin açılması 1913 yılında gerçekleşmiştir ve 1914 yılında İnas Darülfünun kurulmuştur. 1919 yılında ise Halide Edip Adıvar ilk kadın öğretim üyesi olarak üniversiteye girmiştir (Yaraman, 2007: 60-64).

Osmanlı'nın siyasal yapısı II. Meşrutiyet Dönemi'nde özgürleşme, farklılaşma ve laikleşme sürecine girmiştir. Bu değişimle birlikte ev içindeki anne ve eş rollerini yerine getiren kadın artık değişmiş ve toplumsal hayatta daha çeşitli statüler elde etmek için taleplerde bulunmaya başlamıştır (Erbay, 2019: 14). II. Meşrutiyetin ilanından sonra, yeni açılmaya başlayan Avrupa tipi okullarda kız çocuklar için de ayrı ve karma eğitim başlamıştır. Birçok feminizm özellikleri taşıyan kadın dernekleri açılmaya başlamıştır. Ayrıca I. Dünya Savaşının yol açtığı kayıplar sebebiyle erkek nüfusunun azalması ile birlikte kadınların toplum ve çalışma hayatında daha fazla rol almalarının önü açılmıştır (Tabakoğlu, 2017: 34).

1868 yılında "Terakki" adıyla çıkan gazete ilk defa kadınların haklarından ve seçimlerden yazma cesaretini göstermiştir. Ayrıca "*Muhadderat, İslam Kadınları Gazetesi*" isimleri ile basılan kadın gazetesi çok eşliliğin zararlarına ve tek eşlilik konularına sıklıkla değinmiştir. 1895 yılında çalışma kadrosu sadece kadın olan "Kadınlara Mahsus Gazete"si yayın hayatına başlamıştır (Göksel, 1993: 135-136).

1891 yılında Türkçe, 1894 yılında Fransızca yayımlanan "Nisvan-ı İslam" Fatma Aliye'nin Avrupalı misafirlerine Türk kadını hakkındaki kanaatlerini değiştirmek için bilgilerden vermek amacıyla kaleme alınmıştır. Bu eser hak talebinden çok Avrupalılara karşı Türk kadını savunma niteliği taşımaktadır (Yaraman, 2007: 60-64).

1867 yılında "Cemiyet-i İmdadiye" ismiyle ilk kadın birliği (derneği) kurulmuştur. Bu derneğin amacı ise savaş yaralılarına yardım etmektir. Derneğin kurulmasında yazar Fatma Aliye, kuruculara liderlik yapmıştır (Göksel, 1993: 135-136). Sonrasında çeşitli dernekler kurulmuş ve kurulan bu derneklerin genel amaçları, kadınların eğitimini arttırarak kadınlara iş hayatında yer açmak ve sosyal hayata ise daha etkin bir şekilde katılmalarını sağlamaktır. Bu gayeyle kurulan dernekler, Kadınları Esirgeme Derneği, İttihat ve Terakki Kadınlar Şubesi, Teali-i Nisvan Cemiyeti, Osmanlı Kadınları Terakkiperver Derneği, Müdafai Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti ve Osmanlı Cemiyet-i Nisaiyesi'dir (Özcan Demir, 1999, 110). Ayrıca bu devir de kadınları ilgilendiren ve gündemi meşgul eden konu ise evliliğidir. 1917 kararname, evliliği yasal bir zemine bağlamış, kadınlara ilk defa boşanma hakkı vermiş ve çok kadınlı evliliği kadının rızasına bağlayarak sınırlandırmıştır (Tekeli'den akt. Sağ, 2001: 17).

İtilaf Devletleri tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı sonucunda imzalamış olduğu Mondros Mütarekesi anlaşması sonucunda Osmanlı toprakları işgal edilmeye başlamıştır (Aydın, 2015: 90). Yenilginin ardından başlayan Kurtuluş Savaşı, kadınların gerçek hayatta

hukuki alanlarda gerçekleşecek değişimlerin başlamasına yol açmıştır. Çoğu kadın hem cephede mücadele etmiş hem de erkeklerin yerine memur ve işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. İlk kez işçi hakları ile yapılan düzenleme ise kadın işçiler ile ilgili olarak tanımlanmıştır (Sağ, 2001, 17). Kurtuluş Savaşı'nın, Türkiye'deki kadınların haklarını elde etme sürecinde önemli bir dönüm noktası olduğu ifade edilmektedir (Aydın, 2015: 91).

Kurtuluş Savaşı mücadelesinde Kuvay-ı Milliye'nin ortak gaye doğrultusunda yönlendirilebilmesi için bütün örgütlerin bir araya gelmesi hedefi ile "Milli Kongre"ye katılım sağlayan 51 örgütün 16'sının sahibi kadınlardı. İzmir'in İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesinden hemen sonra konuşmacılarının birçoğu kadın olan örgütler tarafından İstanbul'un birçok yerinde geniş kitlelere hitap eden protesto mitingleri gerçekleştirilmiştir (Yaraman, 2007: 60-64).

Milli Mücadeleye destek vermek amacıyla Anadolu'nun çeşitli yörelerinde kurulan kadın örgütlerine 1919 yılında Sivas merkezli "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" eklenmiştir. Milli Mücadele'de Halide Edip Adıvar'dan başka birçok kadında aktif rol almıştır (Yaraman, 2007: 60-64). Ayrıca Kurtuluş mücadelesine de Ankara ve Adana illerindeki "Kız Öğretmen Okulu" öğrencileri okul idaresine müracaat ederek, mücadelede cephede yaralanan askerlere hasta bakıcılık yapmak istemişler ve istekleri okul idaresi tarafından kabul edilmiştir. Gönüllü hasta bakıcılık yardımında birçok kadınlarında olduğu bilinmektedir (Kaymaz, 2010: 343).

4. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE KADIN

Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile birlikte Türkiye'de toplum yaşantısını ilgilendiren bütün alanlarda değişimler yaşanmıştır. Toplumsal alanda gerçekleşen değişimler sadece erkekleri kapsamamaktadır, yapılan tüm düzenlemelerde kadınların da sosyal yaşamları ile ilgili değişimler görülmekteydi (Acar, 2019: 405). Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte siyasal yapıdaki değişimlerin etkisiyle toplum buna bağlı olarak kabuk değiştirmeye başlamıştır. Son 30 yıla kadar kırsalda demografik yapı tarıma dayalı iken yıllar içinde yerini sanayi ve bürokrasiye dayalı kentsel yapıya bırakmıştır. Bu değişimler ile birlikte toplumsal hayat içinde gündelik yaşamda giyim-kuşam, adab-ı muaşeret, konuşma ve cinsiyet rolleri gibi konularda değişimler gerçekleşmiştir (Kurt, 2013: 351).

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte siyasal alanda bazı teşebbüsler olmuştur, Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey, meclise bir önerge vermiş ve öneride kadınlarında milletvekili sayısının belirlenmesinde sayılması gerektiğini savunmuştur (Kaymaz, 2010: 343). Nezihe Muhiddin başkanlığında 1923 yılında Kadınlar Halk Fırkası kurulmak istenmiş fakat kadınların oy hakkı olmadığı için 1909 tarihli Seçim Kanunu gereğince Valilik tarafından partinin kurulmasına izin verilmemiştir. "Türk Kadın Yolu" dergisi 1925 yılında yayımlanmaya başlamış dergi ilk sayısından itibaren siyasal haklar talep etmiştir. Ayrıca "Kadın Birliği" de 1926-1927 yılları arasında bu gaye doğrultusunda çeşitli kampanyalar yürütmüştür (Yaraman, 2007: 60-64).

Atatürk kadınlarla erkeklerin eşit statüye gelmesi gerektiğini ifade etmiş ve bu düşüncesini bir lütuf mantığıyla değil Türk kadınının bu eşitliği zaten hak etmiş olduğu mantığına dayandırıyordu. Yapılan yenilikler ve değişimler kadına verilecek olanlar, hak etmiş olduklarıydı (Kaymaz, 2010: 345). Bu noktada siyasal alanda bu talepler karşısında kadınlar 1930 tarihinde, 1933 yılında muhtarlık ve köy ihtiyar heyeti üyeliğine seçme ve seçilme hakkı, 1934 yılında ise milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Kadınlar ilk olarak 1935

yılında yapılan genel seçimlerinde 18 kadın milletvekili TBMM'ye girmeyi başarmıştır. Başbakan İsmet İnönü 5 Aralık 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının tanınması sebebiyle yaptığı konuşmada: “*Türk kadına bu hakkın bir lütuף olarak verildiği kanaatinde değiliz. Kimse bu kanaatte olamaz...*” şeklinde yapılan siyasal değişimleri değerlendirmiştir (Kaymaz, 2010: 349).

Atatürk Türk toplumunda gerçekleştirdiği sosyal ve siyasal yeniliklerin yanında eğitiminde eşit şartlarda olabilmesi için büyük yenilikler yapmıştır. Kadının toplumda kalıcılığının daimi olabilmesi için eğitimin zorunlu olduğu düşüncesinden hareketle 1924 tarihinde “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ile eğitimde değişikliğe gidilmiştir (Acar,2019: 407). Tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve okullarda kız ve erkek öğrenciler birlikte eğitim görecekları kararı verilmiştir. Ayrıca ilkokul da bütün herkes için zorunlu hale gelmiştir (Kaymaz, 2010, 346). Başta eğitim olmak üzere, hukuk, iş, siyasal katılım, toplumsal yaşam ve aile yaşamında aktif olan Türk kadınının, eşit haklara sahip olması ve bu hakları kullanması adına gerekli tüm hamleler gerçekleştirilmiştir (Sağ, 2001, 19).

Osmanlının son dönemlerinde aile hukukunu tedvin etmek amacıyla hazırlanan 1917 tarihli Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile evlilik ve boşanma hayatıyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Fakat kararnamede vesayet, mal rejimleri, nesep ve nafaka konularına ilişkin düzenlemeler yapılmamıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1925 yılında tüm eksikliklerin giderilerek yeni bir Türk Medeni Kanunu'nun hazırlanması için komisyon kurulmuştur (Aydın, 2015: 93). Komisyonun çalışmaları sonucunda İsviçre'den alınan Medeni Kanun 1926 yılında Türkiye hukukuna aktarılmıştır. Bu kanunla birlikte hem aile mallarının yönetiminden hem de ölümden sonra servetin bölüşümünde kadını da erkek ile eşit tutmuştur. Evlilik yasal olarak güvence altına alınırken çok eşli evlilik de yasaklanmıştır (Canatan, 2013: 114-115).

Türk toplumunda görülen geniş aile yapısı yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Aile yapısındaki bu değişimde tarımda makineleşme, işsizlik, sanayileşme, iç ve dış göçler, nüfus yapısındaki değişimler, kentleşme, gelişen teknoloji ile birlikte ulaşım ve iletişim alanlarında yaşanan ilerlemeler ve eğitim imkânlarındaki artış rol oynamaktadır. Bu değişimler hem aile yapısını hem de evlilik kararını, eş seçimini, evlenme yaşını, akraba evliliğini, çok eşlilik ve nikâh gibi konularında değişmesini sağlamıştır (Canatan, 2013: 114-115). Medeni Kanun ile beraber yürürlüğe konan Borçlar Kanunu da kadına erkekler ile eşit olarak borç ve yükümlülük altına girebilme hakkı tanımıştır (Yaraman, 2007: 60-64).

1947 yılında Kadınlar Birliğinin yeniden açılması ve başyazarlığını İffet Halim Oruz'un yaptığı Kadın Gazetesi siyasal talepleri ile birlikte o yıllara aykırı düşmüştür. Batı'da 1960'ların ortasından itibaren yükselen kimlik hareketleri ile birlikte kadın hareketleri ikinci perdesine geçmiş Türkiye o yıllarda ise kadınlık kimliği bağlamında suskunlukları sürdürmüştür (Yarman, 2007: 60-64). 1950 yılından 1970'li yılların ortalarına değin açılan kadın birliklerinin birçoğu öncelikli olarak laik devlet düzeninin İslami bir düzene geri dönmesine karşı çıkararak kazanılmış haklarını savunmuşlardır (Demirdağ, 2017: 60).

1980 yılında gerçekleşen askerî darbe ile sol ideolojinin siyasal hegemonyası sarsılmış ve ortaya boş bir ideolojik alan çıkmıştır. Bu boş ideolojik alan Batı'da yükselen ikinci dalga feminizmin de etkisi ile kadın hareketinin güçlenmesiyle sonuçlanmıştır (Altınay ve Arat, 2007: 18). Feminist hareket, demokrat muhalefetin önderlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. 1982 yılında YAZKO (Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi)'nun düzenlediği toplantıda feminizm kitlesele

bir tartışma olarak ilk kez gündeme gelmiş; 1983 yılında Somut dergisinde yayımlanan feminist sayfa; 1984 yılında İstanbul’da kurulan “Kadın Çevresi Kitap Kulübü” o dönemde gerçekleşen kadın hareketleridir (Yaraman, 2007: 60-64).

Kadın haklarını ve kadına karşı ayrımcılık yasağını özel ve detaylı olarak düzenleyen CEDAW Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979 yılında kabul edilerek 1980 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme Türkiye’de 19 Ocak 1986 tarihinde hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk bakımından yürürlüğe girerek uygulanmaya başlamıştır (Parlak Börü, 2017: 49-53). Bu yürürlüğe konması için dilekçe kampanyası başlatılmıştır. Bu sözleşme Uluslararası platformda kadınların; insan haklarının teşviki ve korunması, eşit bir şekilde kamusal hayata katılabilmeleri ve ekonomik ve toplumsal kalkınmanın yarattığı fırsatlara eşit bir şekilde erişebilmeleri için verilen evrensel mücadelede önemli bir misyon üstlenmiştir. Bu sözleşme, toplumsal olarak kadın-erkek eşitliğine dayanmayan bir “kadın hakları” düşüncesini reddetmekte, taraf devletlerin de kadın haklarını insan hakları gibi görmesi ve her zaman kadın-erkek eşitliği bazında gerçekleştirmelerini sağlamaktadır (Kaypak ve Kahraman, 2016: 305).

Bu gelişmelerin yanında 1989 yılında “Kadın Eserleri Kütüphanesi” kurulmuş; 1987 yılında boşanmak isteyen bir kadının gerekçe olarak dayaağı göstermesi ve hâkimin bunu gerekçe olarak görmemesi üzerine, dayaağın meşrulaştırıldığı üzerine protesto eylemleri başlamış ve bu protesto eylemlerinin bir sonucu olarak da 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kurulmuştur. 1990 yılında “Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü” önceleri Başbakanlığa bağlı olarak işlev görürken sonra Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına aktarılmıştır. 1996 yılında ilk olarak İstanbul Üniversitesi’nde olmak üzere Marmara ve diğer pek çok üniversitede kadın araştırmaları merkezi kurulmuştur. Bu kurulan kurumların yanında 1997 yılında da KA-DER kurulmuştur ve tüm bu yenilikler kadın hareketlerinin görünen örnekleri olarak kabul edilmektedir (Yaraman, 2007: 60-64).

Ülkemizdeki Kadın hakları mücadelesi genel bir değerlendirme ile bakıldığında 1900’lü yılların başlarına kadar inen bir perspektif göstermekle birlikte, genel kabul gören bir anlayışla 1980 sonrası ivme aldığı söylenebilir (Güzel, 1999: 12). Tansu Çiller 1993 yılında Türkiye’nin ilk kadın başbakanı seçilmiştir.

Medeni Kanun’da meslek seçiminde eşin rızasının alması hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından 1990 yılında iptal edilmiştir (Erkan, 2018: 439). 1995 yılında 4. Dünya Kadın Konferansında Pekin Sonuç Bildirgesi çekincesiz olarak kabul edilmiştir. 1997 yılında temel eğitimde değişikliğe gidilmiş ve zorunlu eğitim beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu eğitim değişikliği ile kız çocuklarının daha uzun bir şekilde okula devam etmeleri sağlanmıştır (Kaypak ve Kahraman, 2016: 307-308).

Medeni Kanun’da 1997 yılında değişikliğe gidilerek evliliklerde kadının kendi soyadını kocasının soyadı ile birlikte kullanabilmesi sağlanmıştır. Türk Ceza Kanunu’nda zinanın suç oluşturduğunu belirten 440 ve 441. Maddeleri kadın erkek eşitliğine aykırılığı gerekçesi ile yer alan hükümler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. 1998 yılında Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile birlikte ev içinde şiddete maruz kalan kişilerin korunması, şiddeti uygulayan kişilerin evden uzaklaştırılması, uzaklaşma sürecinde de nafaka ödenmesine ilişkin kararlar oluşturulmuştur. 90’lı yıllarda son olarak da gelir vergisinde aile reisinin beyanname vermesi yürürlükten kaldırılmıştır (Kaypak ve Kahraman, 2016: 307-308).

2002 tarihinde yürürlüğe giren ve Anayasa değişikliklerini tamamlayıcı nitelikler taşıyan Yeni Medeni Kanun ile kadının var olan konumu hem aile içinde hem toplumsal hayatta güçlendirilmiştir. Eski Medeni Kanun da evlilik yaşı erkekler için 17 kadınlar için 15’iken, Yeni Medeni Kanun’a göre evliliğin hukuki olarak kurulması için öncelikle bireylerin ayırt etme yetilerinin bulunmasına ilaveten 17 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. Bu düzenleme ile olağan üstü haller durumunda Hâkim 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilmektedir. Yapılan düzenleme ile 16 yaşını tamamlamamış bireylerin hiçbir şekilde evlenemeyecekleri de ifade edilmiştir (Şener ve Baydemir Kılıç, 2019: 166). Ayrıca bu Kanun ile birlikte 2003 yılında Aile Mahkemeleri kurulmaya başlanmıştır. Yine aynı yılda İş Kanunu’nda değişikliğe gidilmiş ve çalışanlara “eşit davranma ilkesi” kabul edilmiştir (Kaypak ve Kahraman, 2016: 308).

Yeni Ceza Kanunu’nun oluşturulmasında, hukuk eğitimi almış kadınların mücadeleleriyle başlayan ve bir kadın platformuna dönüşen grup 2005 yılında aktif bir misyon üstlenmiştir (Yaraman, 2007: 60-64). Yeni Ceza Kanunu’nda kadın erkek eşitliğini sarsacak ayrımcılık içeren maddeler kaldırılmıştır. Eski Ceza Kanunu’nda kadının cinselliğine yönelik işlenen suçlar, kadına yönelik cinsel şiddet “topluma karşı suçlar” bölümünde düzenlenmişken yeni Ceza Kanunu’nda bu suçlar “kişilere karşı suçlar” bölümünde düzenlenerek, bu tür suçlara cezai yaptırımlar öngörülmüştür (Kırbaş Canikoğlu, 2013: 62). Ceza Kanunu’nda ev birliği içerisinde tecavüz mağdurun şikâyeti üzerine suç sayılmakta, töre sebebiyle işlenen cinayetler kasten insan öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yargılanmakta, çalışma ortamında cinsel taciz suçuna üç yıla kadar hapis cezası uygulanmaktadır. Ayrıca kadının tecavüze uğradığı kişiyle evlenmesiyle birlikte suçun erteleneceğine ilişkin maddeye de yer verilmemiştir. Bu yapılan değişikliklerle birlikte Türk Ceza Kanunu’nun felsefesinde ciddi dönüşümlerin olduğu ifade edilebilmektedir (Kaypak ve Kahraman, 2016: 308-309).

1980’li yılların hareketliliği 1990’lı yıllarda kendini kurumsallaşma sürecine bırakmış kadın dayanışma ve sığınma evlerinin açılmasıyla aile içi şiddetle mücadele başlamıştır. 1990’lı yılların sonunda ise kadına karşı şiddetle ilgili ilk kanun 1998 yılında 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” adıyla yürürlüğe girmiştir (Öztürk, 2017: 3). Zamanla bu Kanun dönemin ihtiyaçlarına cevap vermemiş, eleştiriler doğrultusunda değişiklikler yapılsa da bu değişikliklerin günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği görülmüştür (Ercoskun Şenol, 2019: 426). 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un kaldırılmasının ardından 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Resmi Gazete de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun kadına yönelik şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi için önemli değişiklikler ve yenilikler içermektedir (Kaya Kızıllırmak, 2020: 629).

2000’li yıllar sonrasında kadının var olan haklarındaki değişim sayesinde kamusal alanda istihdamının artması; çoğunlukla siyasi ve dini gayelerle sürekli kendilerine annelik ve kadınlık rolleri hatırlatılarak problemlere çözümler aranmaya başlanmıştır (Gökçe, 2013, 219). Kadının kendi hayatını idame ettirecek bir gelir karşılığında çalışması kadınların toplumda daha güçlü bir şekilde var olmalarının da yolunu açmıştır. Kadının ekonomik anlamda daha özgür olması, sosyal hayat içinde kendisine biçilen geleneksel rollerin dışına çıkmasını sağlamıştır (Geçer ve Çelik, 2017: 27). Kadının çalışma hayatına girmesi aile kurumu çeşitli işlevlerinde yetki devrinin olmasını sağlamıştır. Bu değişimler sonrasında kadının yegâne görevi olarak görülen birçok görev ve sorumluk için yeni bakış açıları geliştirilmiştir. Huzurevleri, kreşler, anaokulları

vb. gibi kurumlar, yaşanan gelişmelerle beraber oluşan hizmet sektörlerine örnek teşkil etmektedir (Şenol ve Erdem, 2017: 47).

SONUÇ

Türk toplumlarında kadının konumu ve statüsü incelendiğinde ilk Türk devletlerinden itibaren kadının sosyal hayattaki yeri ve konumunun hemen hemen erkeklerle aynı olduğu görülmektedir. Orta Asya Türk toplumlarında kadının sosyal hayattaki konumlarının yanında siyasi yaşamda da etkin rol oynadıkları, destanlarda ve Orhun Kitabelerinde açıkça ifade edilmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra Selçuklularda, Harzemşahlarda, Karahanlılar ve Hakanilerde de kadınlar erkeklerle birlikte sefere gitmişler ve toplumsal hayat içerisinde birlikte yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarından sonra kadınların toplumsal hayatlarının değişmesi, İslam ahlakının yanlış yorumlanması, Arap ve İran kültüründen etkilenilmesi ile birlikte Bizans etkilerinin de oluşmasıyla kadın sosyal ve siyasi yaşamdaki etkinliğini yitirmiş olup ağırlıklı olarak ev hayatı içerisinde yaşamını sürdürmüştür. Tanzimat Fermanı sonrasında oluşan modernleşme çabaları Meşrutiyet dönemlerinde hız kazanmış, kadın sorunları ve kadın hakları dile getirilmeye başlanmıştır. Bu mücadele Birinci Dünya Savaşının yaşanmasıyla kesintiye uğramış olsa da Kurtuluş Savaşı mücadelesindeki katkılarında sonra kadınlar ile ilgili hakların gelişimi hız kazanmıştır.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte toplumsal yaşam yeniden inşa edilmiş, kadınlar sosyal ve siyasi yaşamda haklarını kazanmışlardır. Demokrasi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması için, ulu önder Atatürk tarafından birçok dünya devletinden önce Türk kadınına siyasal katılım hakkı tanınmıştır. Cumhuriyetin ilanı sonrasında siyasi yeniliklerin yanında toplumsal yeniliklerinde yapılması ile birlikte gerek Uluslararası Sözleşmelerle gerekse de yasal düzenlemelerle Türk toplumu içerisindeki kadının konumunda ve toplumun kadın algısında birçok gelişme yaşanmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2019). Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın. *İnsan&İnsan Dergisi*, 21, 395-411.
- Aksoy, İ. (2017). Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını. *Yasama Dergisi*, 32, 7-20.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Ayata, G. (2015). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler. Ebru Hanbay Çakır vd. (ed.), *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede El Kitabı* (9-40). ECORYS Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.

- Aydın, H. (2015). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın. *Current Research in Social Sciences*, 1(3), 84-96.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I), 108-114.
- Can, İ. (2013). Tarih, Toplum ve Kültür Bağlamında Aile ve Kadın. Mustafa Aydın (ed.), *Aile Sosyolojisi* (215-243). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Canatan, K. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınevi.
- Çağlar, Ş. (1992). *Aile İçi Rol ve Statünün Paylaşılmasında Çalışan Kadının Yeri (Sivas İli Kamu Kesiminde Çalışan Kadınlar Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirdağ, M. F. (2017). Küreselleşme ve Feminizm Üzerine Bir Araştırma. *Sosyolojik Düşün Dergisi*, 2(1), 55-63.
- Donuk, A. (1980-81). Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 33, 147-168.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel Süreçte Dünyada ve Türk Toplumunda Kadın Algısı ve Haklarının Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-25.
- Ercoşkun Şenol, H. K. (2019). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13, 423-459.
- Erkan, V. U. (2018). Türk Medeni Kanunu'nda Evlilik Birliği İçerisinde Kadının Ekonomik ve Sosyal Hakları. *TBB Dergisi*, 20, 431-450.
- Geçer, H. ve Çelik C. (2017). Kadının Çalışma Hayatına Girmesiyle Oluşan Aile İçi Roller Sistemindeki Değişim ve Din İlişkisi (Niğde Örneği). *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(6), 1-30.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökçe, B. (2013). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Göksel, B. (1993). *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk* (İkinci Basım). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Günindi Ersöz, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (Birinci Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kaya Kızılırmak, C. (2020). İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler. *Public and Private International Law Bulletin*, 40(2), 625–655.
- Kaymaz, İ. Ş. (2010). Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 46, 333-366.
- Kaypak, Ş. ve Kahraman, M. (2016). Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(13), 298-315.
- Kırbaş Canikoğlu, S. (2013). Feminist Bir Perspektifle Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Saldırı Suçu. *Fe Dergi*, 5, 61-73.
- Kışlalı, A. T. (2010). *Siyaset Bilimi* (14. Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.
- Kurt, A. (2013). Dünden Bugüne Türk Ailesi. Mehmet Zencirkıran (ed.), Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı (335-366). Bursa: Dora Yayın.
- Kurnaz, Ş. (1992). *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Konan, B. (2011). Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1), 157-174.
- Ortaylı, İ. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Özcan Demir, N. (1999). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizm, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 107-155.
- Özel Özcan, M. S. ve Erden Kaya, E. (2017). Türk Toplumsal Hayatında Kadının Varlığının Tarihsel Eksende Sorgulanması, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, 12, 175-188.
- Öztürk, N. (2017). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-32.
- Parlak Börü, Ş. (2017). Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler Ve Türkiye'nin Konumu. *TBB Dergisi*, Özel Sayı, 43-63.

- Peker, R. (2017). Türk Devlet Geleneğinde Kadının Konumu, *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 157-164.
- Sağ, V. (2001). Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 9-23.
- Şener, M. T. ve Baydemir Kılıç, B. (2019). Medeni Kanun Kapsamında Erken Evlilik Yapan Olguların Sosyodemografik Özellikleri: Tek Merkez Çalışması. *Adli Tıp Bülteni Dergisi*, 24(3), 165-170.
- Şenol, D. ve Erdem, S. (2017). Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi Algısı: Nitel Bir Çalışma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-20.
- Tabakoğlu, A. (2017). Osmanlı İçtimai Yapısının Ana Hatları. Mehmet Zencirkıran (ed.), *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı (19-41)*, Bursa: Dora Yayın.
- Yaraman, A. (2007). Türkiye'de Kadınlık Durumu ve Toplumsal Değişme. *M.Ü. Kadın İşgücü ve İstihdamı Araştırma ve Uygulama Merkezi 15. Kuruluş Yıldönümünü Kutlarken...*, Özel Grafik Matbaacılık, 60-64.